

Uj Akadémia

*

A Magyar Tudományos Akadémia egyik legöregebb tagja egy új Akadémia alapítására vállalkozott. Az öregúr hajdanában a Magyar Nemzeti Múzeum osztályigazgatója volt; egyszer láttam életemben és akkor is szeretett volna megverni, mert Jókai németnyelvű iratai között kutattam akkoriban és azt mertem állítani, hogy Jókai jobban tudott németül, mint magyarul. Borzasztó felháborodásából arra következtettem, hogy vele tudományos kérdésekben vitába bocsátkozni nem éleszerű. Új Akadémiát alapítani azonban mindenki jogosult, aki a hozzávaló embereket és anyagi eszközöket elő tudja teremteni. Maga az a gondolat, hogy az úgynevezett szépiróknak és művészeknek is helyet kell adni valamilyen Akadémiában, vitatható. De ha az öreg Akadémia úgy gondolja, hogy ő csak a tudományok művelőit öleli keblére s a művészetekkel nem foglalkozik, ehhez feltétlenül joga van. Sőt én azt hiszem, hogy az öreg Akadémiának igaza is van. Ugyanis azt, hogy ki tudós és ki nem tudós, gyakran borzasztóan nehéz megállapítani, de nem lehetetlen; azt azonban, hogy ki »szépiró« és ki »művész«, a legtöbb esetben lehetetlen megítélni. Többször sokan mondják, hogy ők írók vagy művészek, pedig ez tisztára csak képzelődés; aki ezer rossz verset vagy hatszáz üres elbeszélést ír, az még nem író és az ostoba kép vagy rossz szobor »alkotója« még nem festő és nem szobrász. Az írók és művészek többségét csak rokon kapcsolata vagy baráti klikkje nevezte ki íróvá és művésszé. Az ilyen ember esetleg nagyszerűen megéli a nem létező művészetéből, sőt halála után esetleg még szobrot is kap, de az igazi író és művész csak mosolyog a »körülmények« által teremtett író vagy művész tehetségtelenségén.

De ne beszéljünk most a tehetségről, — maradjunk csak az Akadémiánál. Mi az az Akadémia? A világ legrégebb Akadémiája egy sporttelep volt, Athéntől egy kilométernyire. Pár évvel ezelőtt szóba került, hogy Budapesten Sport Akadémiát kellene alapítani. Ennek az ötletnek történeti jogosultsága van. Az athéni Akadémiában azonban nemcsak birkóztak és futottak, hanem ott oktattatta tanítványait például Plátó. De a Tudomány az ősi Akadémiában csak afféle albérlő volt. Hogy a művészetekkel is foglalkoztak volna az athéni Akadémiában, annak nincs nyoma, de miután az Akadémia közepén ott volt a Szerelém isten szobra, talán ki lehetne némi kutatással deríteni, hogy mit keresett ott ez a szobor? Mi köze volt a Szerelémnek az Akadémiához? A kérdés megfajtására pályadíjat lehetne kifizetni.

Alig hiszem azonban, hogy erre lenne fedezet, mert az Akadémiák általában abban a betegségben szenvednek, amelyben az államok: soha sincsen elég pénzük. Mikor a mi öreg Akadémiánkat alapították, az alapítás azzal kezdődött, hogy néhány százezer forintot összeadtak rá. Az új Akadémiára senki se ad ezer pengőt se. Hallom, hogy az amerikai magyarok közt akarnak pénzt gyűjteni, pedig most azoknak sincs pénzük és ha lenne, akkor se adnák oda akadémiai célokra.

Akadémiát csinálni csak azért, hogy eggyel több Akadémia legyen, nem okvetlenül szükséges. Az az író vagy az a művész, akinek nagyon hiányzik az, hogy nem tagja egy Akadémiának, — nem író és nem művész.

Az olasz Korpa Akadémia, mely folyton rostálja az olasz nyelvet, hogy tisztítsa, nagyon tiszteletreméltó munkát végez. A Vatikánban van a Szeplőtelen Fogantatás Akadémiája, melynek tagjai érdemeket szereztek a szeplőtelen fogantatásról szóló hittétel magyarázatával. Ezek konkrét célokat követő Akadémiák, melyek a céljaik eléréséhez szükséges eszközökkel is rendelkeznek. De amíg egy új magyar Akadémia anyagi eszközeit száz éven belül nem lehet összehozni, — addig be kell érniük a régivel. A Kistfaludy Társaság jogilag ugyan nem, de lényegileg az Akadémia fiókintézete; ott helye van minden írónak és művészeknek, akit a többség be akar választani.

A nagyközönséget nem érdeklik ezek a dolgok s a nép nem is igen tudja, mi az Akadémia?

Egyszer az Akadémia teljes ülésén az egyik altiszt feladata az volt, hogy az akadémikus urak közt ossza szét a leveleiket. A tudós urak nagyon csodálkoztak rajta, hogy mindenki másnak a levelét kapta. Kiderült, hogy a leveleket kiosztó altiszt nem tudott se írni, se olvasni. Megszéppentek a tudós urak, hogy ebből nagy botrány lesz: a Tudomány székesegyházában frástudatlan altiszt van alkalmazva! Azonnal elcsapták! Rákosi Jenő azonban, aki jelen volt az ülésen, odavette a lapjához szerkesztőségi szolgának. Mert Rákosi különös ember volt; például nem haragudott a lusta emberekre, mert mindig azt hallottam tőle, hogy »a lustaság is Isten adománya!« Szerinte az analfabéta altiszt nem

tehetett róla, hogy szülőfalujában, Baltaváron annak idején rosszul hajtották végre a kötelező népoktatásról szóló törvényt... A szerkesztőségben tíz évig láttam az Akadémiáról elcsapott írástudatlan altisztet és mondhatom, hogy ő volt a legbecsületesebb és leghasznavetőbb szolgánk — a betűk ismerete nélkül is.

A népeknek kell sok új iskola, de nem kell új Akadémia, mert mint mondtam, a nép nem igen tudja, mi az Akadémia, — nemcsak Pusztai-Toldon vagy Bedőn nem tudja, hanem az Akadémia tőszomszédságában sem. Az Akadémiával szemben van az egykori István Nádor Szálló épülete. Vagy harminc évvel ezelőtt történt, hogy az Akadémia akkori főtítkára, Heinrich Gusztáv véletlenül észrevette, hogy az István-szálló földszintjén kocsmá is van, melynek aajtaja fölé ez van írva: »Bormérés a vidám akadémikusokhoz.« Szóvátette a dolgot az Akadémia ülésén, ahol a tudós társaság tagjai nagyon felháborodtak az akadémikus név diszkreditálásán és megbízták a főtítkárt, hogy a botrányos kocsmafeliratot távolítsa el, még mielőtt a sajtó tudomást szerez a dologról. Heinrich átment a kocsmába és megkérdezte a tulajdonost:

— Mondja, kérem, hány akadémikus jár ide?

— Valamennyi, — felelte a kocsmáros, és büszkén hozzátette: Uram, nem hiába foglalkoznak azok tudománnyal: tudják azt is, hogy az egész városban sehol sincs olyan kaqarka, mint nálam!

Kiderült, hogy a Vidám Akadémikusokhoz címzett kocsmába az Akadémia altisztjei járnak — valamennyien. Végül is abban egyeztek ki, hogy a kocsmánjtó fölé más felíratú cégért csináltattak — az Akadémia főtítkárának költségén. De a kocsmáros, és vele a nép nagyrésze máig sem értené meg, hogy a régi cégért miért kellett megváltoztatni, de aligha értené meg azt is, hogy a mai Magyarországnak miért lenne sürgős egy új Akadémia alapítása?